

Boekintroductie

Henk Engel

Autonome architectuur en de stad

Ontwerp en onderzoek in het onderwijs van La Tendenza

Delft (KNOB en OverHolland), 2023, 341 pp.

Autonome architectuur en de stad gaat over de ‘revisie van de moderne architectuur’ na de Tweede Wereldoorlog. Frappant is de complete ommekeer in de appreciatie van moderne architectuur die in de jaren zeventig heeft plaatsgevonden. In een breder verband getuigt de introductie van de term ‘post-modernisme’ daarvan. De rol van monumentaliteit in architectuur, wat te doen met de historische stadscentra, het vraagstuk van regionale tradities, kortom de relatie van architectuur tot de geschiedenis kwam in het centrum van de discussie te staan en zou uiteindelijk de bijl leggen aan de wortels van het discours van de moderne architectuur.

De vraag is, welke rol het Italiaanse neo-rationalisme, dat bekend is geworden onder de naam La Tendenza, in dit proces van ontbinding heeft gespeeld. Daar gaat deze studie met name over. Centraal staat ‘het wetenschappelijk en didactisch project’ waar La Tendenza aanvankelijk voor stond. Alleen vanuit dit gezichtspunt is volgens de auteur te begrijpen dat La Tendenza tegelijkertijd de moderne architectuur onder vuur nam en zich opwierp als haar ware erfgenaam. Een dergelijke manoeuvre was niet uniek, La Tendenza deelde die met de jongste lichter onder de leden van het Congrès Internationaux d’Architecture Moderne (CIAM) die bekend is geworden als Team 10 en zich na de opheffing van deze organisatie in 1959 over de geest van het avant-gardisme had ontfermd.

Om de herkomst van de ideeën te achterhalen die aan ontwerp en onderzoek in het onderwijs van La Tendenza ten grondslag lagen, worden in deze studie verschillende sporen gevolgd. Na de proloog, verdiept hoofdstuk 2 zich in de ontwikkeling van het onderwijs zoals die zich in navolging van het Bauhaus (1919-1933) heeft voorgedaan, en brengt deze in verband met de revisie van het modernisme na de Tweede Wereldoorlog. De verhouding tussen wetenschap, kunst en techniek staat daarin centraal. Daarmee wordt een eerste

Book introduction

Henk Engel

Autonome architectuur en de stad

Ontwerp en onderzoek in het onderwijs van La Tendenza

Delft (KNOB and OverHolland), 2023, 341 pp.

Autonomous architecture and the city concerns the ‘revision of modern architecture’ after World War II. What is striking is the complete reversal in the appreciation of modern architecture that took place in the 1970s. In a broader context, the introduction of the term “post-modernism” attests to this. The role of monumentality in architecture, what to do with historic city centres, the question of regional traditions, in short, the relationship of architecture to history came to be at the centre of the discussion and would eventually axe the roots of the discourse of modern architecture.

The question is, what role did Italian neo-rationalism, which came to be known as La Tendenza, play in this process of dissolution? This is what this study is particularly concerned with. At the centre is ‘the scientific and didactic project’ that La Tendenza initially stood for. Only from this point of view, is the assumption of the author, can it be understood that La Tendenza simultaneously took modern architecture under attack and set itself up as its true heir. Such a maneuver was not unique, La Tendenza shared it with the youngest batch among the members of the Congrès Internationaux d’Architecture Moderne (CIAM) who came to be known as Team 10 and had taken charge of the spirit of avant-gardism after its liquidation in 1959.

To trace the origins of the ideas that underpinned design and research in the education of La Tendenza, this study follows several tracks. After the prologue, Chapter 2 delves into the development of education following the Bauhaus (1919-1933) and relates it to the revision of modernism after World War II. It focuses on the relationship between science, art and technology. This provides the first impetus for answering the question of the position of the Project of La Tendenza in the context of modernism. That question is further explored in Chapter 3 by looking at the particular constellation in which Italian modern architecture developed during the interwar period: its inter-

anzet gegeven tot een antwoord op de vraag naar de positie van het project van La Tendenza in het kader van het modernisme. Die vraag wordt in hoofdstuk 3 verder uitgediept door de blik te richten op de bijzondere constellatie waarin de Italiaanse moderne architectuur tijdens het interbellum tot ontwikkeling was gekomen: de verwevenheid met het fascisme en de ideologische ambiguïteit met betrekking tot verleden en toekomst die daarmee gepaard ging, zwenkend tussen futurisme en het roemrijke Romeinse verleden.

Hoofdstuk 4 laat zien dat voor La Tendenza het werk van de Weense architect Adolf Loos (1870-1933) het uitgangspunt bood om de dubbelzinnigheden te lijf te gaan waarin de moderne architectuur na de Tweede Wereldoorlog verzeild was geraakt. Via Loos werpt Aldo Rossi een nieuw licht op de formatie van de moderne architectuur. Hij trekt het belang van de avant-gardes in de beeldende kunsten in twijfel. In plaats van op de breuk met het verleden vestigt hij de aandacht op de continuïteit van de ‘klassieke traditie’, niet alleen in het Italiaanse rationalisme uit het interbellum maar ook in het werk van de meeste pioniers van de moderne architectuur. In hoofdstuk 5 komt de directe aanleiding daartoe aan de orde: de neo-avant-gardes en de zogenaamde megastructuren die begin jaren zestig op het toneel verschenen.

Hoofdstuk 6 ten slotte, buigt zich over het meest omstreden theoretische concept in het werk van Aldo Rossi en de betekenis die aan dit concept aanvankelijk in het onderwijs was toebedacht: de analoge stad. Dat is de hamvraag van deze studie. Wat Rossi daarover geschreven heeft, is vatbaar gebleken voor misverstanden.

twining with fascism and the ideological ambiguity regarding past and future that accompanied it, swerving between Futurism and the glorious Roman past.

Chapter 4 shows that the work of Viennese architect Adolf Loos (1870-1933) provided La Tendenza the starting point to confront the ambiguities into which modern architecture had fallen after World War II. Through Loos, Aldo Rossi shed new light on the formation of modern architecture. Instead of the break with the past, he draws attention to the continuity of the ‘classical tradition’, not only in the Italian rationalism of the interwar period but also in the work of most of the pioneers of modern architecture. Chapter 5 discusses the immediate motivation for this: the neo-avant-gardes and the so-called megastructures that appeared on the scene in the early 1960s.

Finally, chapter 6 looks at the most controversial theoretical concept in Aldo Rossi’s work and the meaning initially assigned to it in education: the analogues city. That is the key question of this study. What Rossi wrote about it has proved prone to misunderstanding.

